

A külváros partján

— Részlet —

Most itt lakunk a Turgenyev utcában — költő nevét viseli az utca, a házszám meg: 13. Magasabb száma már nem lehetne, mert ez a szélső ház a külváros felé, bár maga a tizenhármas még belteleknek számít. Szóval itt vagyunk éppen a határon, mindössze egy utca van közöttünk. Nálunk még keramitos az úttest, aszfaltos a gyalogjáró járda, a sarkon túl már téglajárda és portengerbe merülő kocsíut hirdeteti az élet nagy igazságtalanságát. Tudniillik azt, hogy de nehéz is benne megteremteni a külváros meg a belváros egyformaságát. (Nem mintha olyan nagyon törekedne rá a királyi kormány.)

Az a kis szoba csak úgy a miénk, hogy benne lakunk. Miénk a por benne, mely a külvárosi szomszédság felől beleng — mert azt törölgetni feleségemnek jogában áll. Miénk benne az aszúros fehér terítő, két váza, a szekrények belső tartalma. Tetejük üresen mered rám, mindössze néhány dunsztossal. S ez az üresség mindig fájón eszembe idézi összesen hetvenhárom könyvem, melyek ott maradtak Károlyházán s visszapörölni, úgy érzem, nincs jogom őket, mert nagyobb kincset hoztam el onnan: a feleségemet. Miénk továbbá egy vizesvödör a sarokban — a kis padka, amelyen áll, az nem — s ez a tárgy amúgy is erős vita tárgyát képezi. A lakés felett némi felügyeletet gyakorló főbérőasszonyosság szerint ugyanis a lecsurgó víz el fogja rohasztani.

Általában a vita jelentős nagy szerepet játszik kis háztartásunkban. Nem ugyan azok az apró kis háztartási duzzogások és kibékülések, hanem ott az ajtónkon túl Csernák Ferencnével.

— Már pedig azt ne mondja, Csermák néni — rántja ki olykor az ajtót Éva feleségem —, miért rohadna el az a sámlí? Hátha a padlón állna a vödör, a padló nem rohad ki. Az is csak fa.

Én meg csitítom: hagyjad már ugyan. Kivágom legfeljebb a sámlit!

— De az nem úgy van! a sámlí már itt volt amikor idejöttünk. Azt hogy én ülök rajta vagy a lábomat teszem rá, vagy vizesvödört, neki miadegy lehet! Inkább a tetőt csináltatná meg.

Igen, a tető az már újabb gyújtóanyag! Amikor éjszaka megbök a hitvesem: te Józsi, ne aludj, én úgy félek, valami úgy kopog itt!

Kopog, kopog — fordulok meg álmomban —, eső az, szívem. Veri az ablakot.

— De idebent kopog.

— Talán a szívedben, kis bolond, az kopog hangosan.

— Juj, ne mondj ilyet, Józsi, mert megharagszom. Itt kopog valami éppen a szobában bent.

Fülelek és igazsága van. Világot gyujtok, hát beázott a mennyezet. És szépcskén csurog a vizecske a padlóra, még csak pataknyi, de folyóvá dagadhat.

Ki az ágyból hamar és lavórt alája. Igen ám, de ha eddig csak kopogott a víz a padlón, most az üres lavórban szinte dörömböl. Hangosan és mélyen visszhangozva a boltozatos mély edényben. Ez a kezdet. Később kissé megszeli — talán elhallgat? Ej, fenét! Most jön csak a java, most már van víz, valamennyi a víz felfogó mosdóedényben, most olyan hangot ad, hogy klaty, klaty. Leírhatatlan.

nul ellenszenves hangot, mely kiválóan alkalmas arra, hogy hitvesem álmát elrontsa.

Hát a tiédet? Én nem hallottam, mert elaludtam mindjárt, csak reggel az ő elbeszéléséből értesültem az izgalmas éjszaka további fejleményeiről.

Általában izgalmasak az éjszakák erre a külváros határán. Amarról, déli irányból nemcsak por száll be ablakunkon, hanem távoli nótaszó, sokszor kurjongatással keveredve. Néha elnyújtott vad sikoly, vagy káromkodás erős hangja csattan fel s mi riadtan nézzük az ablakot: elég erős-e, mert hátha történik majd valami? De semmi sem történik az éjszakában, csak később egyenletesen kopogó léptek haladnak el az ablak alatt, nyugalmukban és méltóságukban mintegy jelezve, hogy semmi közük az iménti eseményekhez. Néha topogó lábak vad zaja robbog el az aszfaltjárdán — meg is veri olykor néha az ablakot egy kéz, de sosem tudjuk meg ki volt. Néha gyerekek kurjongatnak be, kiáltoznak szemtelen, illetlen, vagy csupán évődő dolgokat. Vagy huhognak egyet-kettőt. Már megpróbáltam fülönfogni egy-két zsványt, de annál rosszabb. Ezt Éva hitvesem biztatására tettem, mert őbenne élnek még ilyen fogalmak, hogy az utca csöndje, meg a gyermekek illendő viselkedése. Magam még kuncogok is ilyenkor: nézd a zsvány, mormolok elégedetten, látva hogy szedi a lábát és huhog még távolról is. Ez már Bige-érzés, mert én olyan fertályokból jöttem jóval a határvonalon túl. S az én számomra is csodálatos vonzerő volt egykor a sok nagyobb ház ott az aszfaltos úton, a szépfüggönyű ablakok, az ablakokból kiszűrődő villanyfény — csodálatos és nyugtalanító volt mindez az én számomra is.

S kicsit dobog a szívem, ha megindulok a kútra estefelé. Rosszabbik háziöltönyömben csupán, játszva lengetem a kannát — mert mégiscsak van nálunk dengelegi-bige megosztás s a kútra én járok —, viszem a kannát és csodálkozom, milyen könnyű, pedig valamikor milyen nehéz volt. Kicsit büszkén, hogy most nem löknek vissza a suhancok és tisztelik az emberek a jogomat a sorra. A világ változott volna meg? Csodákat, te lettél emberré, Bige Józsi, azaz már József, mindenképpen és mindenkinek. Csak régi osztálytársaimnak vagyok — ha ilyen utambakerül: te vagy az Józsi? Meg a barátomnak, feleségemnek — a többi világ az József névvel illet.

Csavarom a kút kerekét — mert dugattyúra járó — s az alácsugró víz belezsuborog a kannába. Kisebb gyerekeknek meg — ahogy a nagyoktól láttam egykoron —: na add ide a kannát öcsém! Menyecskéknek évődve — juj ha ezt látná Éva, meg sem értené a mi ártatlan külvárosi összenevelésünket.

Aztán vissza. Nincsen csak húsz-harminc lépés az egész és én visszatértem az aszfaltra. Igaz hogy a határára éppen, de ez is pontosan jelzi megtett életutamat.

S nagyobb selymaságokra most már nem is leszel kápható — kérded. Most már csak így felülről, mindig okosan? Kis mélabúval a hangodban a világi dolgok iránt?

Azt soha, mert engem csalánban fürdettek s az én szemem olyan, mindig kitapogatja a nevetés rögét és azt loccsantja szét az orrod előtt. Dobálódzok ezekkel a rögökkel, amíg a kezem birja — az a másik rög, amit az emberre hajtanak, az utolsó az úgy porlad szét az emberek, hogy sirás jár a nyomában. Én csak tudom: láttam eleget korábbi szakmámban.

Virágról-virágra száll a méhecske, úgy gyűjtöget. Még inkább az órakönyvelő. Fél lába még itt, de ő már odagondol a második, harmadik, tizedik helyére.

Luis

A. Valero Pardo

Reggel, alighogy csókkal ébreszt a feleségem, máris rohanok. A csésze kávé még lehajtom, de a melléjevaló zsemlét már úgy kell neki a kabátomba gyömöszkéltni, megenném, de hát ráérek? Vár rám a Fehér Hajó szálloda és vendéglőüzem légyipizkos és szomorú irodája — comptoir, ez van ráírva —, vár rám az éjszakai fizető, hogy elszámoljuk a lózungot.

A Fehér Hajó úgynevezett éjszakai forgalma főleg a herdálás tételeiből táplálkozik. Ha a Gyuszi nagyságos úr, vagy másvalaki mélyebben nyúlt a tárcájába, pezsgőt hozat még a kucsébernek is, ha vidáman vadul az éjszaka gőzében sok mulató pajtás, az nálam pusztán bevételi szaporulat. S mialatt a fizető egyszuszra elmondja: — poharat is ettek fogadásból, képzelje Bige úr —, ez a bolond hírt félkézzel elűzöm.

— A nagybögőt is meggyújtották.

Nem hagyja magát Lajos, tartogatja, szorongatja, adagolja híreit. Belőlem sajnos az órakönyvelés lendülete régen kiölte a különböző szakmák iránti érdeklődést. Olyan vagyok mostani szakmáimmal, mint aki művirágot szagol. Kivéve az éjszakai tételek elszámolásának esetét: ennek olyan erősen penetráns íze van, az éjszakai bevételnek, határozottan törkölyvel vegyült sligovica szaga. Ám lehet, hogy ez a szag inkább Lajosból árad.

— Gyerünk — mondom türelmetlenül még itt a szállodai lózung is, feldolgozatlanul.

A szállodai bevétel az már tisztesebb. Ámbár... de hagyjuk ezt talán. Neizer úr, kegyes jó pártfogóm, aki nekem ezt a felírói-könyvelői állást szerezte, éberem öröködi az erkölcsök felett itt a szomszéd fülkében.

Másolom a tételeket gömbölyű betűkkel. ÉTTEREM: tatrozik, PINCE: követel. Kinek is tartozik az étterem? A zöldségszámlának, persze.

Órakönyvelést végzek igen szerény díjazásért, gyerünk, gyerünk, kilenc óra mindjárt s hol az ecetgyár, a város végén egészen s tízre oda kell érnem. Mára ott kemény harcom lesz a fináncokkal. S jaj, máma kedd van, Andresz bácsi napja. Ő subasapkát készít, meg gyermeksapkát s ilyenkor ősszel növekszik nála a forgalom, sok iskolás fejére kerül a fejfödő. (Nőjön is a kis kobakokban a tudomány, hasznára a világnak.)

Én vagyok a számadója mindezeknek a dolgoknak, beosztott órák szerint, de egyéni rendszerrel mindenütt. Andresz bácsi, amikor sántalábú íróasztala mellett felfogadott, s megkérdeztem milyen könyvelést akar, egyszerűet vagy kettőset — Andresz bácsi világosan megmondotta.

— Egyszerűet, édes öcsém. Olyan egyszerűet, melyből a legbutább adótisztviselő is az első pillantásra megérti, hogy ráfizetek.

Milyen más ezzel szemben a Fehér Hajó könyvelési rendszere. Polenka János miatt. Az üzem tulajdonosa külön félrehívott.

— Nézze, Bige úr, én őszinte ember vagyok — ajaj, Józsi, gondoltam, mi lesz ebből, ha valaki őszinte egy vadidegen emberhez, akit egyedül a Neizer pártfogol — na, szóval, én őszinte ember vagyok és megmondom: nem kell annak a Polenkának mindent látni. Jó, jó hogy ő is társ, társam nékem... Azt kell mindig kimutatni tudja, hogy az üzem igen jó. Mint ahogy jó is, én mondom magának, sőt lekopogom... Persze annyira mégsem jó, hogy ne kellene néha befektetni. Tehát annyira jó, hogy a Polenka pénzt adjon, annyira azonban mégsem jó, hogy én túlsok hasznot adjak neki. Érti?

S akit az ág húz, az mit nem ért? Még a Fehér Hajó könyvelési rendszerét, azt is.

Ezt a kiváló rendszert bizonyos Vavrik fektette le, könyvelő a takarékból. Azóta azonban előrelendült állásában rühellette a korai felkelést. Én viszont nem, és így jutottam a comptoirba. A Vavrik által elrúgott könyvelési rendszer nekem elég volt a lakbérre és az igen nagy szó! Ebben a rendszerben a pince folyton követelt, az étterem folyton tartozott, a szállodai rész hol így, hol úgy, mégis úgy, ha Polenka János belenézett a könyvekbe, ijedten hőkölt vissza a számára emészthetetlen zürzavartól.

Ez a különös vállalat, az a Fehér Hajó — kívülről közepes kinézésű, egyszerű szállodaipari üzem a maga aktív és passzív önálló osztályaival, egymáshoz tartozó vagy egymástól független, egymásnak tartozó és egymástól követelő pindejével, éttermével, söntésével, szállodájával, kávéházával valamint cukrászatával olyan rejtélyes szövevénye a társasviszonynak, amelyben Polenka János úgysem fogja magát sohasem kiismerni.

De nem is akarja ügylátszik. Ő se s az igazi cégfőnök sem. Ha mondtam neki, igazi főnökömmek, nem a társnak:

— Mérleget kellene már csinálni.

— Na ja, mondotta a főnök. De minek?

— Hát hogy tisztán lássunk kérem.

— Hogy tisztán lássunk? Nézze, ha maga nekem túlnagy hasznot mutat ki és a Polenka ezért lármázik — kénytelen leszek kidobni magát. Ha viszont veszteséget mutat ki és Polenka ismét csak lármázik? — Megint csak kidobom magát.

Azért nincs nekünk soha mérlegünk. Szóból ért az ember, na nem igaz?

Tizkor már ott lépkedek keményen az ecetgyár felé, jóval a vasúti sorompókon túl. Mindenfajta gyárüzem közül a legbüdösebb, amelyet ismerek s mindenfajta kenyéradóm közül Hojdek Dávid és fia a legkukacosabb.

Még a fia csak valahogy... Az is ötvenbenjáró, szakálla zöldesdér — leskelődve jár mindig az eceteshordók körül, mintha álmukat vigyázná — mert ágyon alszik azokban az ecet, ecetágyon tudniillik. Sarokban desztálláló készülék zsuborog, hosszú csövein és emeletes hordóin keresztül zsuborog az életadó nedű. Cégnünk jelszava, hogy a Hojdek-féle ecet legjobban savanyít, reklámpnál is jobban megtestesül idősebb Hojdek Dávid személyében. Már a tanácsai, amelyeket időről-időre ad, a jégnél is jobban lehűtenek: epébe mártott ecetesrongyok. „Akassza fel magát” — hördül olykor embertársai felé, jobb nem is kérdezni tőle semmit. De papa — mondja ilyenkor a zöldszakállú, akiben mégis vannak némi nyomai — igaz minimálisak — az emberi érintkezésnek. Dávid azonban, aki akasztófákkal és fulladáshalállal vegyes jókívánságait fröcsköli körül némigen zavartatja magát.

— Mit papa, mit befolyásolsz te engem? Aki kötélrevaló, az odavaló, na!

Belterjes mélységes zavartalanságban üzte savanyú mesterségét, az ecetalatást emberemlékezet óta a két Hojdek. Egy két segédaltató-napszámoson és hordóemelő mindenesen kívül, soha más alkalmazott be nem tette lábát. S akkor jött a végzetes ecetadó korszaka. Fináncok nyomultak időről-időre a telepre, beleszagtak a főzőüstökbe, méricskéltek a kicsurgó lét, előírták különböző raktárkönyvek vezetését, különböző ecetszabályok pontos ismeretét. Hojdek Dávid, akinek az volt az elve, hogyha becsületes kereskedőnek kedve van dinamitot gyártani — ám tegye a saját számlájára és veszélyére — most megdöbbenve állt az új jelenségek előtt. Hőrögve és átkozódva járt fel-alá a pöhálós pincesarokban, szakállas fia úgy fogta le két karját, nehogy nekirontson a szaglászó és méricskélő állami szerveknek. Egymást érték a zajos botrányok, sőt egy főszemlész olyan pert akasztott Hoj-

dek nyakába, amelynek inkriminált kifejezései már a hatóságsértést súrolták. Akkor határozták el, hosszas belső és külső tusakodás után a cég főnökei, hogy embert fogadnak, aki a raktárkönyvet órabérért rendben tartja és marakszik, veszekszik a fináncokkal.

Személyemre azért esett a választásuk, mert életrajzi adataimból kihálázták, hogy volt finánccal állnak szemben. S ha már közvetlenül nem is sértegethették a testület jelenlegi tagjait, ördögi elégtétel volt számukra a testület egy hajdani alfelügyelőjét megszekirozni, hogy ezzel is harciasabbá tegyenek a volt szakársaim elleni küzdelemben. Ilyenkor az öreg Hojdek mint a lapuló árnyék, vagy még inkább mint a sarokban hálóját szövögető pók keringett — mindenesetre jó messze a szócsata színhelyétől s legalább a szavak és indulatok színéből igyekezett kiolvasni, hol tartunk egymást csepülő és sértegető küzdelmünkben.

Ez hozta a fűszerszámlát, ez az állásom. S tetejébe még havonta egy üveg lepecsételt ecetet. S mert abból — az ecetből — háztartásunkban igen kevés fogyott, ott álltak sorban a ledugaszolt üvegek — egy pohárka ecetet nálam vendég akármikor kaphatott, ha csak kedve támadt rá. De nem emlékszem, hogy egyetlenegy is kért volna valaha is. Inkább pálinka után szimatoltak. Ha lenne két szabad órám, szívesen vállalnék órabéres könyvelést valami pálinkakereskedésben; ismerőseim körében egy ilyen állás sokkal népszerűbbé tenne.

Ha lenne időm persze! De nincs. Alighogy déli harangszóra kiveszekedtem magam Hojdekék számlájára a fináncokkal, már integetett az újabb cél, Andresz bácsi sapkásboltja.

Amikor elsején apró kupacokban a különböző zsebekből előkerült a havi zsold, szétraktuk szépen a feleséggel és gyönyörködtünk.

— Ez a csámpás tizes itt, látod, a Hojdekéktől ered. Azoknak soha sincs szívük egy ropogós friss pénzt az ember elé tenni, mindig kiválogatják a salátáját, úgy adják a fizetést.

— Te most ne azon filozofálj, Józsi, hogy ki adott gyűrött vagy gyüretlen pénzt, hanem azon hogy elég lesz-e, amit hoztál.

Hítvesem józan szavai visszarángattak a jelenbe. Megszámoltuk újból és megint a fűszeres részét, meg a lakbért, meg a pékszámlát, meg a piacpénzt, és minden mérlegek mérlege folyton azt mutatta ki, hogy egyetlen órakönyvelő nem elég. Legalább kettő kellene ide. Ha ketten lennénk, hej, ha a nyomomban settenkedő árnyékom is tollat ragadna és ő is órakönyvelne napestig — beleszámítva a munkahelyek felkeresésére kalkulált időt — vagy ha legalább ő mászkálna addig, amíg én könyvelek, raktárt egyengetek és meghallgatom Lajos jelentését az éjszakai dáridók alakulásáról — akkor talán futná.

Valahol az asztalra kellene csapni, éreztem.

Azért ha azt hiszitek hogy gyászünnep volt az ilyen fizetésnap... ej, de-hogy volt az! A szegényember, annak úgy sem jut soha mindenre s ha már nem jut, örül annak a kevésnek, amire jut.

Felragadtam hát az egyik pénzrudacsát — a Fehér Hajó begöngyölt dinárákkal, apró kis kolbászokhoz hasonló pénzcsövekkel fizetett — s kibontva szórni kezdtem az asztallapon bolondul. Éva meg sikítva vetette magát rám, azt hitte szegény valami elvette hirtelen az eszemet. Holott én csak azt jeleztem: kutyáé ez a százas, ez a száz apró pici lábból összeálló összeg, ezt eldorbézoljuk. S így fog elfogyini kezeim között, ahogy most az asztallapra csúsztatam.

Akárhogy csóválod a fejed, így volt. Te még tán nem tettél bolondot, aminek a bőjtjét nyögted aztán? S Évácska már öltözött is villámgyorsan, megértve hogy ezt a könnyelmű pillanatot ki kell használni, mielőtt még megbánnánk. Pénz

6/11/12

Manuel García del

a zsebben, költésre szánva, abban mindig van egy kis ópium varázs. Ugyan az úton folyton emlegette azt a hat vizespoharat, amelyet most terv szerint szépen megvehetnénk — de ott egye a nehézség, majd iszunk bögréből, mint eddig.

A Tölgyfában, habos sör mellett — nem ám mint a szomorú szemükből folyton bámuló gyászos öreglegények, a szerelem lázarái — nem úgy villant a tekintetem, hanem pajkosan és cinkosan az asszonnyal. Azt az emléket idéztük nevetgélve, amikor mi itt lakodalmoztunk s Rozi bácsi — ártatlanul bár — lepihenni küldött bennünket. A sok „emlékszel” között pajkosan és vidáman kelt ki a szerelmünk, immár nem a szökevények büntudatával — ej dehogy, mondom megint —, hanem hogy megmásíthatatlanul így lett és nem is lehetett ez másként.

Elszörtük a pénzünket és boldogan lépkedtünk haza. Éva egy-egy utcasarokon még utánozta azt a valcertáncost, különös fejtartását, aki egész este úgy keríngett hivatalos komolysággal mint a cövek és folyton a manzsettáit rángatta: most ő volt a garabonciás, aki felszabadult és fittyethány a szürkességnek és én voltam a komoly öregúr mellette, fejcsóválva. Az az éjszaka nagyon szép volt a külváros határán, ahová hazatértünk, ahol semmit sem mondhatunk magunkénak, de egymást, azt igen.

A nyári szabadságolások miatt következő számunk augusztusban jelenik meg.
